

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 25.02.2004
KOM(2004)130 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE JA
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE**

Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen eurooppalaiseen standardointiin

{SEC(2004)206}

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	3
2.	TAVOITE JA SOVELTAMISALA	4
3.	YMPÄRISTÖNÄKÖKOHTIEN SISÄLLYTTÄMINEN EUROOPPALaiseEN STANDARDointiin – POLiittinen KEHYS	5
3.1	Eurooppalainen poliittinen kehys.....	5
3.2	Eurooppalainen standardointi, eurooppalainen lainsäädäntö: erilaiset roolit	6
3.3	Kansainvälinen ulottuvuus	7
4.	EUROOPPAlaisen STANDARDoinnin KEHITYSSUUNTAUKSET	7
4.1	Eurooppalaisten standardien kasvava määrä.....	7
4.2	Eurooppalaisia standardeja käyttävien alojen määrä kasvussa	8
4.3	Kasvava osuus eurooppalaisesta lainsäädännöstä.....	8
4.4	Standardit ja ympäristö	8
4.4.1	Tuotestandardien ympäristöulottuvuus	8
4.4.2	Ympäristötarkoituksiin käytettävät testausmenetelmät.....	9
4.4.3	Ympäristöteknologia	9
4.4.4.	Ympäristöasioiden hallintaa koskevat standardit.....	10
5.	AVAINKYSYMYKSET.....	10
5.1	Ympäristöasioiden huomioon ottaminen	10
5.1.1	Ympäristöasioiden huomioon ottamista koskeva sitoumus	11
5.1.2	Mahdollisten ympäristövaikutusten huomioon ottaminen alusta alkaen	11
5.1.3	Mahdollisten ympäristövaikutusten huomioon ottaminen tarkistusvaiheessa	12
5.1.4	Koulutus	12
5.2	Prioriteettien asettaminen.....	12
5.2.1	Euroopan standardointijärjestöjen prioriteettien asettaminen: työohjelmat.....	13
5.2.2	Komission prioriteettien asettaminen: valtuudet.....	13
5.3	Sidosryhmien osallistuminen	13
5.3.1	Kansallinen ulottuvuus.....	14
5.3.2	Eurooppalainen ulottuvuus.....	15
6.	VÄLINEET JA KANNUSTIMET.....	15
6.1	Olemassa olevat välineet.....	16
6.2	Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen: kannustimet välineiden käyttämiseksi.....	17
7.	PÄÄTELMÄT JA TULEVAT TOIMET.....	17

1. JOHDANTO

Suurin osa käyttämistämme hyödykkeistä ja palveluista on standardoitu, vaikka emme juuri kiinnitä asiaan huomiota. Standardit ovat, näkymätön keino, jolla varmistetaan, että kaikki toimii niin kuin pitääkin.

Eurooppalaisessa standardointijärjestelmässä standardeja on syntynyt aloilla, joilla asianomaiset sidosryhmät ovat nähneet yhteistä etua teknisten ratkaisujen määrittelemisessä ja tehneet työtä niiden eteen. Eurooppalaisten standardien laatimisen yksi tärkeimmistä kannustimista on, että niitä voidaan yhtenäisesti soveltaa kaikkialla Euroopan yhtenäismarkkinoiden alueella, koska ne korvaavat kansalliset standardit. Ne myös perustuvat mahdollisimman usein kansainvälisiin standardeihin, mikä helpottaa kansainvälistä kauppaa. Ylimääräinen kannustin eurooppalaisten standardien luomiseen on joillakin tuotealoilla ollut yhdenmukainen ja vakaa lainsäädäntökehys, joka mahdollistaa sen, että eurooppalaisilla standardeilla kehitetään lainsäädännön vaatimusten täyttymisen osoittavia teknisiä ratkaisuja.

Laatikko 1: Eurooppalainen standardointijärjestelmä

Euroopan standardointijärjestöt ovat CEN¹ (European Committee for Standardisation, Euroopan standardointikomitea), CENELEC (European Committee for Electrotechnical Standardisation, Euroopan sähkötekniikan standardointikomitea) ja ETSI (European Telecommunication Standardisation Institute, Euroopan telealan standardointilaitos). Direktiivissä 98/34/EY² vahvistetaan näiden laitosten vastuu eurooppalaisten standardien laatimisesta. Siinä esitetään myös eurooppalaisen standardin määritelmä. CENin, CENELECin, ETSIn sekä Euroopan komission ja Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) välisiä suhteita ja yhteistyötoimia koskevat periaatteet esitetään yleisissä suuntaviivoissa. Tarkistettut suuntaviivat hyväksyttiin 28. maaliskuuta 2003 (EUVL C 91, 16.4.2003).

Standardit myötävaikuttavat yhteiskunnalliseen ja talouskehitykseen. Koska standardeissa voidaan määrittää, miten tuote valmistetaan, miten sitä käytetään, miten sitä huolletaan ja mitä sille tehdään elinkaaren lopussa tai koska standardien avulla tuotteista ja materiaaleista voidaan ottaa näytteitä, niitä voidaan testata ja analysoida ympäristönäkökohtien ja –edellytysten suhteen, standardeilla voi olla huomattava merkitys tuotteiden ja palvelujen ympäristövaikutusten osalta. Kun teknisissä määräyksissä asetetut vaatimukset ovat pakollisia, on olemassa tuhansittain teknisiä standardeja, jotka on laadittu vapaaehtoisesti yritysten, tilapäisten rakenteiden kuten foorumien ja yhteenliittymien toimesta tai virallisten standardointilaitosten alaisuudessa. Näissä järjestelmissä mukana olevat sidosryhmät ovat jo investoineet ja investoivat edelleen huomattavan määrän resursseja asiantuntijoiden ajan, teknisen tietämyksen ja kokouskulujen muodossa. Standardien merkitys vapaaehtoisina välineinä on ratkaiseva, ja on äärimmäisen tärkeää, että kaikki standardien kehittämisessä mukana olevat sidosryhmät hyödyntävät kaiken tähän liittyvän potentiaalinsa ja näin parantavat panostaan ympäristön suojelussa.

¹ <http://www.cenorm.be>; <http://www.cenelec.org>; <http://www.etsi.org>

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/34/EY teknisiä standardeja ja määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisesta noudatettavasta menettelystä.

2. TAVOITE JA SOVELTAMISALA

Kestävä kehitys on EU:lle ensisijaisen tärkeä, ja EU pyrkii saavuttamaan tasapainon yhteiskunnallisten, talous- ja ympäristönäkökohtien välillä³. Eurooppalaisissa standardeissa käsitellään usein kaupan, laatuun, terveyteen sekä tuotteiden, prosessien ja palvelujen turvallisuuteen liittyviä näkökohtia. Ottamalla lisäksi huomioon ympäristönäkökohdat eurooppalainen standardointi voisi myötävaikuttaa kestäväan kehitykseen ja siihen liittyviin täytäntöönpanopolitiikkoihin, kuten Euroopan komission hyväksymään yhdenmetyyn tuotepolitiikkaan⁴. Ympäristöpolitiikkojen täytäntöönpanoon myötävaikuttavia testaus- ja mittausmenetelmiä koskevien eurooppalaisten standardien määrä kasvaa myös koko ajan.

Standardoinnin sidosryhmien pitäisi ryhtyä tarvittaviin lisätoimiin, jotta merkitykselliset ympäristönäkökohdat voitaisiin systemaattisesti sisällyttää eurooppalaisten standardien laadintaan. Tästä syystä on lähemmin tarkasteltava edellytyksiä sille, että eurooppalaisella standardoinnilla myötävaikutetaan ympäristön suojeluun.

Tämän asiakirjan laadinnan eri vaiheissa toteutettiin useita kuulemismenettelyjä⁵. Sidosryhmien kanssa pidettiin kokoukset 17. heinäkuuta 2002 ja 16. heinäkuuta 2003. Internetissä toteutettiin kuulemismenettely 25. heinäkuuta – 15. syyskuuta 2003. Nämä aloitteet oli tarkoitettu kaikille standardointijärjestelmässä mukana oleville sidosryhmille, ja kommentteja saatiin yrityksiltä ja teollisuudelta, valtiosta riippumattomilta järjestöiltä, viranomaisilta ja itse standardointijärjestöiltä. Saadun palautteen avulla pystyttiin keskittymään asiaan liittyviin avainkysymyksiin ja arvioimaan, olisiko tiedonanto asianmukainen politiikan väline edistysksen saavuttamiseksi.

Tulosten mukaan lähes kaikki sidosryhmät olivat sitä mieltä, että tiedonannosta olisi hyötyä niiden työssä. Lisäksi esiin nousi tiettyjä aiheita, joiden perusteella oltiin samaa mieltä aloista, joilla edistys olisi todennäköisintä. Tässä tiedonannossa käsitellään erityisesti neljää avainkysymystä:

- tietoisuuden ja ympäristönäkökohtia painottavan ajattelutavan lisääminen,
- prioriteettien asettaminen,
- sidosryhmien osallistumisen tehostaminen sekä
- välineiden käyttö ja kannustimien tarjoaminen.

Eurooppalaista standardointijärjestelmää ja sen sidosryhmiä kehoitetaan pohtimaan näitä kysymyksiä ja toimimaan niiden pohjalta, jotta standardointijärjestelmää parannetaan ja siinä otetaan ympäristönäkökohdat paremmin huomioon unohtamatta kuitenkaan muita kestäväan kehityksen näkökohtia. Tämä tiedonanto osoitetaan seuraaville sidosryhmille:

³ KOM(2001)264 lopullinen. Komission tiedonanto – Kestävä kehitys Euroopassa paremman maailman vuoksi: Kestävää kehitystä koskeva Euroopan unionin strategia.

⁴ KOM(2003)302 lopullinen. Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille - Yhdenmety tuotepolitiikka - Elinkaariajattelu politiikan perustana.

⁵ http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/standards_policy/environment_standardisation/stakeholder_meeting/2003/consultation_stakeholders.htm

- Euroopan standardointijärjestöt ja niiden kansalliset jäsenet,
- kansalliset viranomaiset,
- teollisuutta ja yrityksiä edustavat liitot mukaan luettuina pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) edustajat,
- valtiosta riippumattomat järjestöt ja
- tiedejärjestöt.

Komissio pyytää Euroopan parlamentilta ja neuvostolta tukea tässä tiedonannossa esitetyille avainkysymyksille ja tavoitteille.

3. YMPÄRISTÖNÄKÖKOHTIEN SISÄLLYTTÄMINEN EUROOPPALAISEEN STANDARDOINTIIN – POLIITTINEN KEHYS

3.1 Eurooppalainen poliittinen kehys

EY:n perustamissopimuksen päämääränä on mm. taloudellisen toiminnan sopusointuinen, tasapainoinen ja kestävä kehitys, ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen⁶. Perustamissopimuksessa vahvistetaan periaate, jonka mukaan ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä muihin politiikkoihin, ja tunnustetaan, että tämä on yksi kestävästä kehitystä edistävästä avaintekijöistä⁷. Yhteisö pyrkii saavuttamaan yhtenäismarkkinoihin ja ympäristöön liittyvät tavoitteensa noudattaen johdonmukaista lähestymistapaa ja kunnioittaen samalla kansainvälisiä velvoitteitaan.

Eurooppalainen standardointi on väline, jota on käytetty usein yhteisön politiikkojen täytäntöönpanossa⁸. Tästä syystä on yhä enemmän kiinnitetty huomiota sen mahdolliseen rooliin ympäristönsuojelussa ja kestävästä kehityksen tukemisessa.

Neuvosto ja Euroopan parlamentti ovat monissa poliittisissa asiakirjoissa korostaneet, kuinka toivottavaa ja tarpeellista ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen standardoinnissa on⁹. Tämä on otettu esiin edellä mainitussa yhdenmukaisesti tuotepolitiikkaa koskevassa tiedonannossa, jossa standardointia pidetään tuotteiden ja palvelujen ympäristövaikutusten vähentämisen potentiaalisena välineenä (raaka-aineiden loushinnasta alkaen tuotantoon, jakeluun, käyttöön ja jätehuoltoon asti). Yhdenmukaisesti tuotepolitiikkaa pyritään soveltamaan käytännössä esimerkiksi vastikään annetulla ehdotuksella, joka koskee energiaa käyttäviä tuotteita koskevien ekologisen suunnittelun vaatimusten asettamista¹⁰. Eurooppalaisista standardeista voisi olla paljon apua, kun luodaan mittausten menetelmiä tai – joissakin tapauksissa –

⁶ Euroopan yhteisön perustamissopimuksen konsolidoidun toisinnon 2 artikla.

⁷ EY:n perustamissopimuksen 6 artikla.

⁸ Katsaus aloihin, joilla käytetään eurooppalaisia standardeja politiikan täytäntöönpanon välineinä – ks. KOM(2001)527 lopullinen tai http://europa.eu.int/comm/enterprise/standards_policy/index.htm

⁹ Esimerkiksi Euroopan unionin kestävästä kehityksen strategian kehittäminen: Göteborgissa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston ympäristöön liittyvien näkökohtien seuranta – neuvoston päätelmä, asiakirja 15280/01.

¹⁰ KOM(2003)453 lopullinen. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi puitteiden säätämisestä energiaa käyttäviä tuotteita koskevien ekologisen suunnittelun vaatimusten asettamista varten ja neuvoston direktiivin 92/42/ETY muuttamisesta.

halutaan tarkemmin kuvailla kyseisten tuotteiden kannalta merkityksellisiä ympäristömuuttujia.

Komissio ehdotti neuvoston ja Euroopan parlamentin vuonna 2002 hyväksymässä kuudennessa ympäristöä koskevassa yhteisön toimintaohjelmassa¹¹ erityisesti, että edistetään ympäristönsuojelua koskevien vaatimusten sisällyttämistä standardointitoimiin.

Samana vuonna komissio ilmoitti valmistelevansa standardointia ja ympäristönsuojelua koskevaa asiakirjaa (tätä tiedonantoa)¹². Neuvosto kannatti tätä aietta vuonna 2002¹³.

3.2 Eurooppalainen standardointi, eurooppalainen lainsäädäntö: erilaiset roolit

Eurooppalaiset standardit ovat avoimien menettelyjen perusteella laadittuja vapaaehtoisia asiakirjoja, joiden hallinnasta vastaavat eurooppalaiset tai kansainväliset standardointijärjestöt. Standardointityötä tekevät sidosryhmät itse ja sitä tehdään kyseisille sidosryhmille konsensus-periaatteen pohjalta. Periaatetta sovelletaan myös niihin ympäristönäkökohtiin, joista keskustellaan standardien laadintaprosessin aikana.

Joidenkin alojen ja näkökohtien osalta lainsäädäntö on paras tapa varmistaa julkisten tavoitteiden kuten terveydensuojelun, turvallisuuden tai ympäristönsuojelun saavuttaminen avoimella ja toteutettavissa olevalla tavalla, ottaen mukaan prosessiin demokraattisen legitiimiyden omaavat laitokset.

Standardointi ja lainsäädäntö ovat kaksi erilaista välinettä, jotka voivat joissakin tapauksissa tarjota kaksi vaihtoehtoa ympäristökysymysten käsittelemiseen. Ne voivat myös olla toisiaan täydentäviä prosesseja, koska standardoinnilla voidaan tukea lainsäädäntöä. Standardit voivat tarjota ratkaisuja monimutkaisiin teknisiin ongelmiin, jolloin niiden käytöstä on etuja. Vakaa oikeudellinen kehys voidaan luoda silloin, kun lainsäädännössä keskitytään tulosvastuullisuuteen ja teknisistä yksityiskohdista huolehditaan vapaaehtoisin standardein. Tämä tarkoittaa sitä, että odotettujen tulosten saamiseksi tarvitaan ennustettavissa oleva standardointikehys. Jotta kaikesta huolimatta maksimoidaan tämän toisiaan täydentävän suhteen edut, lainsäädäntöä laadittaessa on olennaista, että noudatetaan tehokkaampaa sääntelyä koskevia sääntöjä ja toteutetaan vaikutusten arviointi. Tämä vaikutusten arviointi voitaisiin myös laajentaa koskemaan standardien mahdollista roolia suhteessa suunniteltuun lainsäädäntöön. Jos standardit laaditaan siten, että ne tehokkaasti myötävaikuttavat ympäristönsuojeluun, tämä on otettava huomioon sääntelyn laadinnassa tai harkittaessa sääntelyn poistamista ja asianmukaisia vapaaehtoisia välineitä.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1600/2002/EY, tehty 22. heinäkuuta 2002, kuudennessa ympäristöä koskevasta yhteisön toimintaohjelmasta (EYVL L 242, 10.9.2002, ss. 1–15).

¹² KOM(2001)527 lopullinen. Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille neuvoston ja Euroopan parlamentin vuonna 1999 hyväksymiä eurooppalaista standardointia koskevia päätöslauselmia seuranneista toimista.

¹³ Standardointia koskevat neuvoston päätelmät 1. maaliskuuta 2002, EYVL C 66, 15.3.2002.

3.3 Kansainvälinen ulottuvuus

Kauppa on ollut standardoinnin puolesta puhuva tekijä antiikin ajoista lähtien. Globaalinäkökulmasta tarkasteltuna yhä useammat kysymykset edellyttävät globaaleja teknisiä ratkaisuja ja erityisesti kansainvälisesti kaupan oleville tavaroille on määriteltävä kansainväliset standardit aina, kun se on mahdollista. Maailman kauppajärjestön (WTO) suojissa perustetussa monenvälisessä kauppajärjestelmässä ja erityisesti sopimuksessa kaupan teknisistä esteistä (TBT) määrätään vapaaehtoisten kansainvälisten standardien käytöstä tavaroita koskevien pakollisten teknisten säädösten perustana. Maailman kauppajärjestön säännöissä kunnioitetaan jokaisen jäsenen täysivaltaista oikeutta määritellä se suojelun taso, joka katsotaan asianmukaiseksi legitiimien tavoitteiden, kuten terveyden- ja ympäristönsuojelun, saavuttamiseksi edellyttäen, ettei tätä oikeutta sovelleta mielivaltaisesti tai syrjivästi. Näin ollen Maailman kauppajärjestön jäsenten ei tarvitse käyttää kansainvälisiä standardeja, jos ne ovat tehottomia tai epäasianmukaisia legitiimien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tämän logiikan perustana on se paradigma, jonka mukaan legitiimien viranomaisten pitäisi määritellä suojelun olennaiset vaatimukset (legitiimitavoitteet), kun taas yksityisten sidosryhmien pitäisi mielellään itse laatia tekniset ratkaisut kansainvälisten standardien muodossa näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kauppaa, markkinoille pääsyä ja teknologian levittämistä koskevien liitännäisetujen takia eurooppalaisella standardoinnilla on läheinen yhteys kansainväliseen standardointiin. Tästä johtuen eurooppalaiset standardit perustuvat kansainvälisiin standardeihin, jos kansainvälisiä standardeja on saatavilla ja ne täyttävät eurooppalaiset tarpeet¹⁴. Merkittävä osa CEN-standardeista saadaan Kansainvälisestä standardointijärjestöstä (ISO) ja suurin osa CENELEC-standardeista laaditaan kansainvälisessä sähkötekniikan toimikunnassa (International Electrotechnical Commission, IEC). Eurooppalaisten ja kansainvälisten standardointijärjestöjen välillä solmittujen sopimusten takia on myös mahdollista, että eurooppalaisia standardeja tarjotaan kansainvälisille standardointijärjestöille hyväksyttäviksi kansainvälisinä standardeina. Näin ollen Euroopan johtava asema ympäristöasioissa tai ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä olemassa oleviin standardeihin voi johtaa merkityksellisten kansainvälisten standardien syntymiseen.

4. EUROOPPALAISEN STANDARDINNIN KEHITYSSUUNTAUKSET

Eurooppalainen standardointi on nähnyt useita kehityssuuntauksia, jotka ovat auttaneet sitä kasvattamaan potentiaaliaan toimia ympäristönsuojelun hyödyllisenä välineenä.

4.1 Eurooppalaisten standardien kasvava määrä

Eurooppalaisten standardien määrä on kasvanut huomattavaa vauhtia. Tällä hetkellä CEN tarjoaa noin 7 000 eurooppalaista standardia mitä erilaisimmilta aloilta. Sähkötekniikan alalla on olemassa noin 3 300 CENELECin tarjoamaa eurooppalaista standardia, joista useimmat perustuvat kansainvälisen sähkötekniikan toimikunnan (IEC) kansainvälisiin standardeihin. Televiestinnän alalla ETSI tarjoaa käyttäjilleen

¹⁴ SEC(2001)1296: Euroopan kansainvälistä standardointia koskevat toimintaperiaatteet.

noin 3 200 standardointiasiakirjaa (EN- ja ETS-standardit). Nämä järjestöt julkaisevat vuosittain noin 1 200 eurooppalaista standardia (EN-standardia). Olemassa olevien eurooppalaisten standardien lukumäärä oli 13 500 vuonna 2003.

4.2 Eurooppalaisia standardeja käyttävien alojen määrä kasvussa

Eurooppalaisissa standardeissa käsitellyt kysymykset ovat kasvaneet myös merkitykseltään. Standardien laatijat käsittelevät tätä nykyä ympäristön kannalta merkityksellisiä kysymyksiä, kuten tuotesuunnittelua, energiatehokkuutta, osien ja komponenttien elinkaaren loppuvaiheita koskevia ratkaisuja sekä teknisiä ja/tai hallintaprosesseja. Tämän lisäksi ympäristöominaisuuksien testaus- ja mittausmenetelmien kysyntä kasvaa jatkuvasti.

4.3 Kasvava osuus eurooppalaisesta lainsäädännöstä

Tiettyjä tuotealoja koskevien EY:n uuden lähestymistavan mukaisten direktiivien¹⁵ tukemiseksi tarjoo 2 165 yhdenmukaistettua standardia vapaaehtoisuuteen perustuvan ratkaisun lainsäädännön vaatimusten täyttymisen osoittamiseksi. Tällaisten vapaaehtoisuuteen perustuvien ratkaisujen, joilla osoitetaan lainsäädännön vaatimusten tähtyminen, määrittämisen edellytyksenä on, että eurooppalaiset standardointijärjestöt ottavat huomioon tietyt vastuuvollisuuden periaatteet, kuten kansalliset kyselyt ja äänestykset sekä sidosryhmien edustuksen standardointiprosessissa. Uuden lähestymistavan mukaisia direktiivejä voitaisiin myös käyttää ympäristöpolitiikkojen kehittämiseen. Tähän mennessä tätä mahdollisuutta ei ole juurikaan hyödynnetty.

4.4 Standardit ja ympäristö

Standardit ovat teknisen tietämyksen levittämisen välineitä. Tällä hetkellä on jo olemassa monia eurooppalaisia standardeja, jotka joko suoraan koskevat ympäristöä tai joissa otetaan ympäristönäkökohdat huomioon. Näiden standardien käyttämiseen tulisi kannustaa.

4.4.1 Tuotestandardien ympäristöulottuvuus

Tuotestandardit (ts. standardit, joissa määritellään tuotteita koskevat vaatimukset) muodostavat suurimman osan tätä nykyä olemassa olevista 13 500 eurooppalaisesta standardista. Näissä standardeissa voidaan asettaa esimerkiksi tuotteiden olennaisia turvallisuustekijöitä ja mittoja koskevia tärkeitä perusteita, jotta varmistetaan komponenttien asianmukainen yhdistäminen. Näin vältetään jätteiden syntymistä ja komponenttien yhteensopimattomuutta, ja tuloksena syntyvät kustannushyödyt voidaan siirtää kuluttajille. Standardit, joissa otetaan asianmukaisesti huomioon tuotteiden ympäristönäkökohdat, voivat auttaa minimoimaan kyseisten tuotteiden mahdolliset kielteiset ympäristövaikutukset.

Tuotestandardeja, joissa käsitellään tuotteiden elinkaaren tärkeimpiä vaiheita, syntyy yhä kasvavassa määrin. Joissakin standardointiasiakirjoissa¹⁶ keskitytään ympäristönäkökohtien sisällyttämiseen tuotesuunnitteluun ja -kehittelyyn, ja niiden

¹⁵ Neuvoston päätöslauselma, annettu 7. toukokuuta 1985, teknisen yhdenmukaistamisen ja standardoinnin uudesta lähestymistavasta (EYVL C 136, 4.6.1985) – ks. <http://europa.eu.int/comm/enterprise/newapproach/legislation/guide/legislation.htm>

¹⁶ Esimerkiksi ISO TR 14062: Ympäristöasioiden hallinta. Ympäristönäkökohtien yhdistäminen tuotesuunnitteluun ja tuotekehitykseen.

tarkoituksena on auttaa yrityksiä ymmärtämään ekologisen suunnittelun perustelut ja käytännön edut. Myös standardien, joissa käsitellään tuotteiden elinkaaren loppuvaiheita, määrä kasvaa.

Tämän tyyppisissä tietyllä asialle omistetuissa tuotteita koskevissa ympäristöstandardeissa (tai oppaissa ja raporteissa jne.) voidaan käsitellä yksinomaan ympäristönäkökohtia ja/tai ympäristönsuojelua. Näiden standardien käyttö voi osoittautua entistä tärkeämmäksi tulevaisuudessa. Niiden etuna on, että niiden tuottajia ovat standardoijat, joilla on erityistietämystä ympäristökysymyksistä ja jotka tästä syystä välttävät tiettyjen ympäristönäkökohtien asettamista etusijalle toisten kustannuksella.

4.4.2 Ympäristötarkoituksiin käytettävät testausmenetelmät

Yhteisön direkttiivien ja asetusten täytäntöönpano edellyttää joskus standardoitujen testausmenetelmien laatimista esimerkiksi saastumisen mittaamiseksi, saastumisen valvomiseksi ja veden analysoimiseksi. Tällaiset standardit mahdollistavat lainsäädännön johdonmukaisen täytäntöönpanon ja täytäntöönpanon valvonnan kaikkialla Euroopan unionissa. Ilman standardoituja mittausmenetelmiä EU:n alueella kerätyt ympäristöä koskevat laatu tiedot eivät olisi keskenään yhteensopivia ja/tai vertailtavia.

Laatikko 2: Lietteen testausmenetelmä

Komissio on antanut CENille valtuudet laatia lietettä, biojätettä ja maaperää koskevat monialaiset standardit, jotka ovat tarpeen olemassa olevien ja tulevien EU-direktiivien täytäntöönpanemiseksi. Tavoitteena on laatia vain muutama standardi, joita voidaan käyttää useiden direkttiivien yhteydessä. Kaliumpitoisuuden testausta koskevaa monialaista standardia voitaisiin esimerkiksi käyttää lietteen **tai** maaperän **tai** biojätteen kaliumpitoisuuksien testaamiseen.

4.4.3 Ympäristöteknologia

Ympäristöteknologiaa koskevan toimintasuunnitelman¹⁷ laatimisen yhteydessä komissio on huomannut, että standardit voivat lisätä ympäristöteknologian kysyntää. Standardissa määritellyllä suoritustasolla voi olla suuri vaikutus ympäristöteknologian markkinoihin.

Esimerkiksi energian käyttö on ala, jolla eurooppalaiset standardit auttavat saamaan aikaan ympäristöhyötyjä. On esimerkiksi olemassa eurooppalaisten standardien hankkeita, jotka koskevat sähkö- ja kaasulaitteiden energiatehokkuutta. Jotta kuluttajalle koituisi hyötyjä, laaditaan standardeja, joiden avulla voidaan mitata laitteiden suorituskykyä. Laitteen energian käyttöä koskevat merkitykselliset tiedot esitetään ns. energiamerkinnässä. Näin eurooppalaiset kuluttajat pystyvät tekemään tietoon perustuvia valintoja.

Joidenkin standardien tarjoamat ympäristöhyödyt eivät ole päivän selviä. Hyvä esimerkki tästä on standardi, joka koskee kalastusverkkojen silmukakkoon mittaamista¹⁸. Tällaiset standardit antavat eri maille mahdollisuuden panna

¹⁷ Tämä määritellään teknologiaksi, jonka käyttö on ympäristön kannalta vähemmän haitallista kuin vastaavien vaihtoehtojen käyttö. KOM(2004) 38 lopullinen. Komission tiedonanto.

¹⁸ EN ISO 16663 Fishing nets – Method of test for the determination of mesh size (suomenkielistä toisintoa ei ole saatavilla).

täytäntöön kansainvälisiä asetuksia ja suojella kalakantoja. Väitetään myös, että standardit, jotka laaditaan älykkäiden liikennejärjestelmien (Intelligent Transport Systems, ITS) kaltaisten aloitteiden tukemiseksi, tarjoavat ympäristöhyötyjä, koska ne mahdollisesti vaikuttavat liikenteen määrän ja sen kielteisten ympäristövaikutusten vähenemiseen.

Laatikko 3: Yhdistetty lämmön ja sähkön tuotanto tai mikroyhteistuotanto

Mikroyhteistuotannolla tarkoitetaan lämmön ja sähkön samanaikaista tuotantoa, joka voidaan toteuttaa paikan päällä rakennuksissa, joissa ne ovat tarpeen. Kun eurooppalaiset standardit ovat käytettävissä, ne auttavat teknologiaa markkinoilla eteenpäin.

4.4.4. Ympäristöasioiden hallintaa koskevat standardit

Ympäristöasioiden hallinta on toinen ala, jolla standardit ovat ympäristön kannalta tarpeen. Ympäristöasioiden hallintajärjestelmän avulla organisaatio voi arvioida, mukauttaa ja jatkuvasti parantaa toimiansa, tuotteidensa tai palvelujensa ympäristövaikutuksia. Ympäristön huomioon ottaminen organisaation sisällä on järjestettävä samalla systemaattisella tavalla kuin laadunvarmistus, ja tästä syystä ympäristöasioiden hallintajärjestelmiä koskevat standardit, kuten EMAS¹⁹ ja EN/ISO 14001, ovat hyödyllisiä välineitä.

ISO 14000 on kansainvälisesti tunnustettu ympäristöasioiden hallintaa koskevien standardien sarja. Ympäristöasioiden hallintajärjestelmää koskeva standardi ISO 14001 on annettu myös eurooppalaisena standardina (EN ISO 14001). Muissa ISO 14000 –sarjan osissa käsitellään sellaisia asioita kuin tuotteiden elinkaariarviointia (ISO 14040), ympäristönsuojelun tason arviointia (ISO 14030) sekä ympäristömerkkejä ja ympäristöselosteita (ISO 14020). 14000-sarjan standardit ovat hallintastandardeja, jotka eivät koske tiettyä alaa tai yritystyyppiä, vaan tarjoavat ohjeita ympäristöasioiden hallinnan peruskysymyksistä, kuten määrittämisestä sekä tavoitteiden ja soveltamisalan asettamisesta.

EN ISO 14001: 1996 sisältyy EMAS-järjestelmään sen perushallintajärjestelmänä, mutta EMAS-järjestelmässä mennään myös sitä pitemmälle. Suurimpina eroina voidaan pitää sitä, että EMAS-järjestelmässä edellytetään lainsäädännön vaatimusten noudattamista, ympäristönsuojelun tason jatkuvaa paranemista, työntekijöiden osallistumista ja ympäristöasioita koskevaa lausuntoa (joka sisältää yritystä ja sen ympäristövaikutuksia koskevia tietoja). Lisäksi kyseessä on julkinen järjestelmä, jota jäsenvaltiot valvovat.

5. AVAINKYSYMYKSET

5.1 Ympäristöasioiden huomioon ottaminen

Ympäristöstä huolehtimisen, resurssien optimaalisen käytön ja energian kulutuksen tehokkuuden merkitys on kasvanut talouden toimijoiden, asiakkaiden ja viranomaisien silmissä. Koska standardointi on liiketoimintaa toteuttava tekijä, siinä pitäisi ottaa huomioon ympäristönäkökohdat. Standardeilla itsessään ei tosin koskaan

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 761/2001 organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) (EYVL L 114, 24.4.2001, s. 1). Lisätietoja: <http://www.europa.eu.int/comm/environment/emas>

ole ympäristövaikutuksia, vaan pikemminkin niillä tuotteilla, prosesseilla ja palveluilla, joita standardit koskevat. Standardoinnin kohteen ympäristövaikutukset määritetään suuressa määrin tavalla, jolla standardi kirjoitetaan, mitkä määräykset siihen sisällytetään ja mitkä jätetään sen ulkopuolelle. Näin ollen standardeja kirjoittavien tai tarkastavien asiantuntijoiden on oltava tietoisia ympäristönäkökohdista ja mahdollisista ympäristövaikutuksista. Paljon riippuu standardien laatimisen aikana käytettävissä olevasta ympäristöasiantuntemuksesta ja halukkuudesta ottaa ympäristökysymykset systemaattisesti huomioon. Tämän tiedonannon tarkoituksena on edistää tietoisuutta lisääviä toimia sekä asiantuntijatietämyksen ja hyvien käytäntöjen vaihtoa, jotta standardeilla voidaan vaikuttaa ympäristön laadun paranemiseen ja sitä kautta kestäväan kehitykseen. Euroopan tason pyrkimyksiä on täydennettävä kansallisen tason pyrkimyksillä.

5.1.1 Ympäristöasioiden huomioon ottamista koskeva sitoumus

Standardien laatimisessa mukana olevien sidosryhmien ja teknisten asiantuntijoiden on sitouduttava ottamaan ympäristöasiat huomioon. Ympäristöasioita koskevan tietoisuuden lisääminen on usein hidas ja vaikea prosessi pelkästään asiaan liittyvien sidosryhmien lukumäärän takia sekä siksi, että ympäristöasioiden taitotieto muuttuu hyvin nopeasti. Tarvitaan jatkuvia ponnisteluja kaikilta sidosryhmiltä, kuten eurooppalaisilta ja kansallisilta standardointijärjestöiltä, viranomaisilta, teollisuudelta ja liike-elämältä. Suuryrityksiä edustavilla sidosryhmillä voi erityisesti olla tärkeä rooli ympäristöstandardien tuotannossa ja käytössä johtuen näiden yritysten suhteista tavarantoimittajiin ja liikekumppaneihin. Tietoisuus ympäristöasioista on lisäksi kysymys, jota nämä yritykset todennäköisesti pohtivat yhteiskunnallisen vastuunsa tai osakassuhteidensa yhteydessä. Näiden yritysten olisi myös varmistettava, että kaikki lausunnot, joita ne esittävät ympäristöasioiden puolesta tai julkaisevat ympäristöä koskevissa julistuksissa, otetaan huomioon työssä, jota niiden omat asiantuntijat tekevät standardointitoimien yhteydessä. Monet organisaatiot, erityisesti valtiosta riippumattomat järjestöt, tekevät jo aktiivisesti työtä lisätäkseen jäsentensä tietoisuutta standardoinnin ympäristönäkökohdista. Tämänkaltaisen sitoumus vaihtelee kuitenkin huomattavasti EU:n alueella ja liittymässä olevissa maissa.

5.1.2 Mahdollisten ympäristövaikutusten huomioon ottaminen alusta alkaen

Ei ole olemassa yhtä tai yksinkertaista vastausta kysymykseen, kuinka menetellä, jotta ympäristöasiat otetaan huomioon eurooppalaisessa standardoinnissa. Ensiksi pitäisi luonnollisesti selvittää, millainen vaikutus standardilla voi olla ympäristöön. Standardien mahdollisten ympäristövaikutusten pohtiminen ei välttämättä laukaise monimutkaista ja aikaavievää tutkimus- tai selvitystoimintaa eikä myöskään tarkoita sitä, että on suoritettava elinkaariarviointi tyydyttävän arvioinnin mahdollistamiseksi. On selvästikin parempi ottaa ympäristöulottuvuus huomioon aivan standardin laatimisen ensivaiheista alkaen kuin tarkistaa standardia myöhemmin. Tästä johtuen merkityksellistä on systemaattinen lähestymistapa, jolla lisätään ympäristönäkökohdat huomioon ottavaa ajattelua standardointiprosessin kaikissa vaiheissa, ja tämän pitäisi johtaa konkreettisiin parannuksiin.

Energian ja materiaalien kulutus sekä päästöt ilmaan, veteen ja maaperään ovat esimerkkejä ympäristövaikutuksista, jotka olisi otettava huomioon standardien laadinnassa. Samalla tavoin mitattavissa olevat ja objektiiviset tekijät kuten vaarallisten aineiden päästöt, onnettomuuksista tai väärinkäytöstä ympäristölle aiheutuvat riskit, jätteet ja melu olisi otettava tarvittaessa huomioon. Myös

standardeilla, joilla mitataan ympäristötehokkuutta tai epäpuhtauspäästöjä, on ratkaiseva rooli tuotestandardien ympäristöulottuvuuden vahvistamisessa. Tämänkaltaisten ympäristövaikutusten varhaisessa vaiheessa tehdyn arvioinnin tuloksista voisi olla hyötyä standardien käyttäjille. Tästä syystä merkityksellinen materiaali, josta käy ilmi, mitkä ympäristövaikutukset on otettu huomioon missäkin vaiheessa (eurooppalaista standardia laadittaessa), olisi asetettava saataville asianmukaisessa muodossa.

5.1.3 Mahdollisten ympäristövaikutusten huomioon ottaminen tarkistusvaiheessa

Haitallisia ympäristövaikutuksia voitaisiin huomattavasti vähentää soveltamalla uutta tietämystä. Koska innovaatioita, eikä vähiten ympäristöön liittyviä innovaatioita, syntyy nopeasti, standardien säännöllinen tarkistaminen on olennaisen tärkeää. Standardeja tarkistetaan yleensä viiden vuoden välein. Tavallinen tarkistusprosessi on sopiva ajankohta jo olemassa olevien standardien ympäristönäkökohtien tarkastelun aloittamiselle. Näissä tarkistusmenettelyissä pitäisi systemaattisesti tarkastella ympäristönäkökohtia samaan tapaan kuin uusien standardointiohjelmien tai –hankkeiden alkaessa, ja tulokset olisi asetettava saataville asianmukaisessa muodossa.

5.1.4 Koulutus

Kahdentyypinen koulutus voisi mahdollisesti helpottaa ympäristönäkökohtien sisällyttämistä eurooppalaiseen standardointiprosessiin.

Ensiksi tietämys tiettyjen materiaalien, prosessien ja toimintojen mahdollisista ympäristövaikutuksista on oltava kaikkien eurooppalaiseen standardointiprosessiin osallistuvien teknisten asiantuntijoiden käytettävissä. Toiseksi vaikka standardointiprosessi on avoin, se voi olla liian monimutkainen asiaan perehtymättömälle yleisölle ja jopa vakaan ja asianmukaisen ympäristötietämyksen omaavalle yleisölle. Tällaisten sidosryhmien koulutus voisi auttaa niitä näkemään, miten saada äänensä kuuluviin kansallisella ja Euroopan tasolla. Standardoinnin kannalta merkityksellisten ympäristötietojen saatavuus voi olla hyödyksi kaikille sidosryhmille, ja se voi mahdollisesti vahvistaa standardeja laadullisesti tehostamalla teknisen taitotiedon levittämistä. Standardointiprosessin toimintaperiaatteita koskeva koulutus voi auttaa lisäämään keskinäistä ymmärrystä eri intressit omaavien sidosryhmien välillä.

Euroopan ja kansallisen tason tulevat koulutustoimet olisi laadittava yhdessä kaikkien asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa, ja toimien olisi perustuttava tähän mennessä saatuihin kokemuksiin.

5.2 Prioriteettien asettaminen

Prioriteettien asettaminen on tarpeen, kun otetaan huomioon käynnissä olevien standardointihankkeiden huomattava määrä, standardointityöhön osallistumisen korkeat kustannukset ja sidosryhmien usein niukat resurssit. Sidosryhmät voisivat ottaa huomioon monia tekijöitä prioriteettiensa asettamiseksi – nämä voisivat vaihdella sidosryhmien tarpeista (teollisuuden tarpeista ja julkisista tarpeista) EU:n lainsäädännön ja politiikkojen täytäntöönpanoon (esimerkiksi kansainvälisten sopimusten kuten Kioton pöytäkirjan ratifioinnista aiheutuvat vaatimukset). Kuudennessa ympäristöä koskevassa toimintaohjelmassa ja komission vuosittaisessa

lainsäädäntöohjelmassa esitellään tärkeimmät etusijalle asetetut kysymykset, ja nämä ohjelmat voivat tarjota välineitä standardointitoimien ja ympäristönäkökohtien ennakkointia ja priorisointia varten.

5.2.1 Euroopan standardointijärjestöjen prioriteettien asettaminen: työohjelmat

Ympäristöön mahdollisesti vaikuttavien standardointiohjelmien tai –hankkeiden yksilöimiseksi tarvitaan yksinkertaisia menetelmiä. Tällaiset menetelmät tarjoaisivat sidosryhmille mahdollisuuden suunnata resurssinsa tehokkaasti standardointihankkeisiin, jotka ovat niiden kannalta tosiasiallisesti kiinnostavia ja hyödyllisiä. Tällainen järjestelmä voisi myös vetää puoleensa tekniikkaan liittyviä kommentteja, tukea ja asiantuntemusta. Esimerkiksi eurooppalaisten standardointijärjestöjen alaisuudessa toimivien teknisten komiteoiden ja työryhmien työohjelmista ja toimintasuunnitelmista voitaisiin saada käsitys siitä, missä suhteessa niiden työ liittyy ympäristönäkökohtiin.

5.2.2 Komission prioriteettien asettaminen: valtuudet

Yksi väline, jota komissio voi käyttää eurooppalaisen standardoinnin prioriteettien osoittamiseksi, on eurooppalaiset standardointivaltuudet. Valtuuksia käytetään politiikan tavoitteisiin liittyvien eurooppalaisten standardointitoimien aloittamiseksi erityisesti uuden lähestymistavan mukaisten direktiivien yhteydessä. Nämä direktiivit voivat koskea tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Valtuudet voidaan myös myöntää sellaisten alojen standardointityöhön, joilla erityiset ympäristöstandardit ovat tarpeen, tai EU:n ympäristöpolitiikan tukemiseksi.

Komissio on painottanut jo muutaman vuoden ajan sitä, että valtuuksia myönnettäessä on tärkeää ottaa huomioon olennaiset kysymykset, kuten turvallisuuden, terveyden ja ympäristön suojelu²⁰. Vastaavasti komission on varmistettava, että standardointivaltuudet mahdollistavat ympäristönäkökohtien asianmukaisen huomioon ottamisen standardien laadinnassa unohtamatta kuitenkaan muiden politiikan alojen, kuten tavaroiden vapaan liikkumisen tarpeita sisämarkkinoilla. Valtuuksia valmisteltaessa lisäarvoa voisi tarvittaessa antaa erilaisten ympäristö-, terveys- ja turvallisuuskysymysten alustava arviointi. Lopuksi valtuuksissa pitäisi myös asettaa ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia siten, että voidaan arvioida, onko ympäristöasiat otettu onnistuneesti huomioon.

EU:n ympäristöpolitiikkaa tukevista erityisvaltuuksista on myös hyötyä. Ns. ohjelmointivaltuudet ovat erityisväline, jota komissio käyttää kehottaessaan osapuolia asettamaan eurooppalaisen standardointityön prioriteetit. Komissio on esimerkiksi myöntänyt ohjelmointivaltuudet, joilla tuetaan energiaa käyttävien tuotteiden ekologista suunnittelua koskevaa tulevaa direktiiviä.

5.3 Sidosryhmien osallistuminen

Standardien hyväksyttävyyys riippuu suuresta määrin kaikkien sidosryhmien osallistumisesta. Kansalaisyhteiskunnan (esimerkiksi kuluttaja-, terveys-, turvallisuus- ja ympäristöintressejä edustavien sidosryhmien) osallistuminen standardointiin vahvistaa konsensuksen laatua ja tekee standardeista edustavampia

²⁰ KOM(1998)291 lopullinen, s. 11. Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille - Uuden lähestymistavan mukainen eurooppalaisen standardoinnin tehokkuus ja avoimuus.

sekä näin ollen sidosryhmien itsensä ja tarvittaessa viranomaisten käyttöön hyväksymiä. Tiedeyhteisön pitäisi myös osallistua standardointiin, jotta varmistetaan, että standardeissa otetaan huomioon tieteen viimeisin kehitys. Poliittisella tasolla neuvosto on korostanut kaikkien asiasta kiinnostuneiden osapuolien osallistumisen tärkeyttä kehottamalla niitä aktiivisesti osallistumaan eurooppalaisten standardien laatimiseen ja myötävaikuttamaan standardointiprosessin hallintaan²¹. Osallistuminen eurooppalaisen standardoinnin ohjelmointiin edellyttää tietenkin legitiimiä asemaa valitsijakunnan edustajana kansallisella ja Euroopan tasolla.

Lähestulkoon kaikki (kansalliset ja eurooppalaiset) standardointijärjestöt ovat ilmoittaneet suhtautuvansa avoimesti siihen, että standardointiprosessiin otetaan mukaan uusia sidosryhmiä. Tehokas osallistuminen standardien laatimisprosessiin riippuu käytännössä kuitenkin suuressa määrin siitä, millaiset ovat asiasta kiinnostuneen osapuolen mahdollisuudet tarjota teknistä panosta ja varata resursseja tällaiseen työhön.

5.3.1 *Kansallinen ulottuvuus*

Ympäristön sidosryhmien osallistuminen standardointiin on erittäin tärkeää, erityisesti kansallisella tasolla. Kansallisten valtuuskuntien periaate tarjoaa sidosryhmille mahdollisuuden osallistua standardointitoimiin ilman laajaa matkustamista ja tehdä teknisiä huomautuksia sidosryhmien omalla kielellä. Konsensuksen saavuttaminen sidosryhmien välillä kansallisella tasolla ja tämän jälkeen kansallisten kantojen välillä kansainvälisellä tasolla synnyttää yleensä standardeja, jotka ovat alueellisesti tai kansainvälisesti hyväksytyjä.

Jotkin sidosryhmät kohtaavat käytännön vaikeuksia standardointiin osallistumisessa. Tällaisiin ryhmiin kuuluvat ympäristöjärjestöt, kuluttajajärjestöt, työterveys- ja –turvallisuusalan edustajat sekä pk-yritykset. Vaikeudet voivat johtua taloudellisten resurssien ja teknisen asiantuntemuksen puutteesta. Koska nämä ryhmät kuitenkin edustavat yleistä etua standardien laadinnassa ja voivat vaikuttaa siihen, että standardien käyttäjät hyväksyvät standardit paremmin, osallistumista pitäisi tukea julkisista varoista.

Myös kansallisten viranomaisten pitäisi osallistua standardointiprosessiin aktiivisemmin. Vuoropuhelu asiaan liittyvien eri (kansallisten ja paikallisten) viranomaisten välillä voi helpottaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista terveys-, turvallisuus- ja talousnäkökohtien kanssa.

Kaikkien sidosryhmien välillä kansallisella tasolla saavutetun konsensuksen dokumentointi ja sen esittäminen yhtenä yksimielisenä näkemyksenä Euroopan tasolla on myös tärkeää. Jäsenvaltioiden välillä olisi vaihdettava kokemuksia ja parhaita käytäntöjä. Tässä vaihdossa pitäisi korostaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista standardoinnin kansallisella tasolla, asiaan liittyville sidosryhmille myönnettyä tukea ja kansallisten viranomaisten osallistumista standardointiin. Kansallisten toimintakertomusten perusteella komissio voi yhdessä jäsenvaltioiden kanssa tarkastella uudelleen saavutettua edistystä.

²¹ Neuvoston päätöslauselma, annettu 28. lokakuuta 1999, standardoinnin roolista Euroopassa ja neuvoston päätelmät standardoinnista, 1. maaliskuuta 2002.

5.3.2 Eurooppalainen ulottuvuus

Eurooppalainen standardointiprosessi CENin ja CENELECin yhteydessä perustuu kansallisten valtuuskuntien työhön, ja on tärkeää, että kansalliset valtuuskunnat vievät eteenpäin kantoja, joihin sisältyvät kaikkien kansallisella tasolla standardointityöhön osallistuvien sidosryhmien näkemykset. Koska ympäristösidosryhmien nykyiseen osallistumiseen ei oltu tyytyväisiä, komissio on tehnyt palvelusopimuksen²² ympäristöjärjestöjen yhteenliittymän ECOSin (*European Environmental Citizens Organisation for Standardisation*) kanssa. ECOSin tavoitteena on tuoda ympäristöintressit esiin eurooppalaisessa standardointiprosessissa ja varmistaa, että ne otetaan huomioon. Euroopan tasolla ECOSilla on tärkeä rooli seuraavissa asioissa:

- houkutella uusia jäseniä järjestöistä, jotka osallistuvat standardointiin kansallisella tasolla
- perustaa asiantuntijoiden ja työskentelymenettelyjen verkko, jolla varmistetaan koordinointi ja avoimuus ECOSin jäsenten keskuudessa, jotta voidaan tehokkaammin vaikuttaa päätöksentekoprosessiin kansallisella tasolla
- perustaa tekninen työohjelma ja määritellä ne tekniset komiteat, jotka haluavat osallistua standardointitoimiin
- kouluttaa asiantuntijat ja asianmukainen henkilöstö standardointiperiaatteita ja –menettelyjä koskevissa asioissa
- varmistaa asiantuntijoidensa osallistuminen ECOSin työohjelmassa määriteltyjen teknisten komiteoiden ja työryhmien työhön.

ECOS aloitti työnsä marraskuussa 2002. Hakemukset, jotka koskevat CENin liitännäisjäsenyyttä sekä sosiaalisen ja taloudellisen kumppanin asemaa CENELECissä, on tehty. Alkuvaiheen jälkeen komissio odottaa, että ECOS omaksuu merkittävän roolin ympäristökysymysten sisällyttämisessä standardointiin, ja aikoo edelleen tukea sen toimintaa.

Euroopan komissio pitää hyvin tärkeänä kaikkien sidosryhmien täysimääräistä osallistumista eurooppalaiseen standardointiprosessiin, ja se on jo varmistanut kuluttajien (ANEC), työntekijöiden (TUTB) sekä pienten ja keskisuurten yritysten (NORMAPME) edustuksen. Näille ryhmille on myönnetty liitännäisjäsenyys tai vastaava asema eurooppalaisissa standardointijärjestöissä.

6. VÄLINEET JA KANNUSTIMET

Eurooppalaiset standardointijärjestöt ovat jo kehittäneet hyödyllisiä välineitä, joista voi olla suoraan apua ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä standardointiin. Näiden välineiden edelleen kehittämistä ja systemaattisesta käytöstä saadut kokemukset ovat lupaavia ja sitä pitäisi rohkaista. Jotta tehostetaan standardien merkitystä markkinoilla, on tärkeää, että valmistajien, hankkijoiden ja kuluttajien

²² *Service contract for the integration of environmental requirements in the European standardisation process* (palvelusopimus ympäristövaatimusten sisällyttämisestä eurooppalaiseen standardointiprosessiin), EYVL 2002/S 173-137828.

kaltaiset standardien käyttäjät ilmoittavat, mitä ympäristönäkökohtia he haluavat standardien käsittelevän.

6.1 Olemassa olevat välineet

Ympäristöasioille omistautuneet työryhmät

Jotkin eurooppalaiset standardointijärjestöt ovat perustaneet ympäristöasioita käsitteleviä erityisryhmiä. Nämä ryhmät toimivat tavallisesti ympäristöasioihin keskittyvinä asiantuntijoiden keskustelufoorumeina, joissa voidaan laatia suosituksia strategian kehittämistä varten. CENin ympäristöasioiden strateginen neuvoo-antava elin SABE (Advisory Board for the Environment)²³ ja CENELECin ympäristöstandardointia käsittelevän teknisen lautakunnan työryhmä (BTWG 85-3)²⁴ ovat tästä hyviä esimerkkejä.

CEN Environmental Helpdesk

CEN on perustanut ympäristöasioihin keskittyvän palvelun, **CEN Environmental Help Deskin** (CEN EHD)²⁵, joka antaa teknisiä neuvoja standardien kirjoittajille ympäristöasiantuntijoiden verkkojen kautta. Komissio myöntää rahoitustukea CEN EHD:lle.

Ympäristöasioiden tietokanta

Ympäristöasioiden tietokantaa voitaisiin käyttää avoimuuden tehostamiseen ja ympäristönäkökohtia koskevien tietojen levittämiseen. Tietokantoja käyttämällä voidaan kerätä merkityksellisiä tietoja materiaalien, tuotteiden tai prosessien mahdollisista ympäristönäkökohdista (esimerkiksi teknisiä tietoja, jotka ovat tarpeen epäpuhtauspäästöjä tai energian kulutusta mitattaessa). Tällaisten tietojen helppo saatavuus auttaa omaksumaan ympäristötietämystä ja välttämään päällekkäisiä kustannuksia. Tietokantojen luominen ja ylläpitäminen vaatii tietenkin aikaa ja resursseja. Erityisesti näiden tietokantojen sisältämistä tiedoista on päästävä yksimielisyyteen ja ne on validoitava.

CENELEC on vastikään kehittänyt ympäristöasioiden tietokannan, joka kerää yhteen kaikki CENELECissä käsiteltävät ympäristönäkökohdat ja tarjoaa ympäristöä koskevaa tietoa.

Oppaat ja tarkistuslistat

On myös olemassa ympäristöoppaita ja -tarkistuslistoja, joista voi olla apua ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä standardeihin. Nämä oppaat ja tarkistuslistat ovat joko yleisiä tai yksittäisille aloille tarkoitettuja. Viimeksi mainitut ovat erityisen hyödyllisiä, koska ne ovat sekä alan asiantuntijoiden kirjoittamia että osoitettu alan asiantuntijoille.

Laatikko 4 : Ympäristöoppaat ja -tarkistuslistat

CEN-opas 4 – Opas ympäristönäkökohtien sisällyttämisestä tuotestandardeihin (Guide for the inclusion of environmental aspects in product standards)

²³ <http://www.cenorm.be/cenorm/workarea/advisory+bodies/strategic+advisory+board+for+the+environment/index.asp>

²⁴ <http://www.cenelec.org/Cenelec/About+CENELEC/Our+strategy/Environmental+strategy/default.htm>

²⁵ <http://www.cenorm.be/cenorm/workarea/advisory+bodies/environmental+helpdesk/index.asp>

CEN-opastus – Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen standardeissa (Consideration of environmental aspects in standards); sisältää matriisimuotoisen tarkistuslistan, jonka avulla voidaan toteuttaa alustava ympäristövaikutusten arviointi

ISO-opas 64 – Opas ympäristönäkökohtien sisällyttämisestä tuotestandardeihin (Guide for the inclusion of environmental aspects in product standards)

IEC-opas 109 – Ympäristöasioiden sisällyttäminen sähkötekniisten tuotteiden standardeihin (Environmental aspects - Inclusion in electro-technical product standards)

IEC-opas 113 – Kyselylomakkeet materiaalien ilmoittamiseksi – Perusohjeet (Materials declaration questionnaires – Basic guidelines)

ISO TR 14062 – Ympäristöasioiden hallinta – Ympäristönäkökohtien yhdistäminen tuotesuunnitteluun ja tuotekehitykseen

6.2 Ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen: kannustimet välineiden käyttämiseksi

Standardoinnissa sidosryhmät tarjoavat aikansa ja asiantuntemuksensa käyttöön vapaaehtoisesti. Jos sidosryhmät käyttävät resurssejaan ympäristönäkökohtien sisällyttämiseksi standardeihin, ne tarvitsevat syyn tähän. Tämän takia tämä tiedonanto on poliittinen tunnustus niille ponnistuksille, joita sidosryhmät ovat tehneet, jotta ympäristönäkökohdat voidaan systemaattisemmin sisällyttää standardeihin. On jo olemassa monia välineitä, joista voi olla apua ympäristönäkökohtien sisällyttämiseksi eurooppalaiseen standardointiin. Todellinen edessä oleva haaste on **näiden välineiden systemaattisen käytön** edistäminen. Komissio aikoo levittää parhaita käytäntöjä ja tarjota tukea välineille, jotka ovat jo osoittaneet tehokkuutensa ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä standardeihin. Komissio esittää avoimen kutsun sidosryhmille, jotta nämä esittäisivät ajatuksiaan kannustimiksi ja aloittaisivat dialogin parhaista käytännöistä ja saavutetuista tuloksista. Sitä mukaa kuin ympäristönäkökohtia sisältävien eurooppalaisten standardien määrä lisääntyy, komissio alkaa todennäköisesti myös käyttää niitä enemmän poliittisiin tarkoituksiin.

7. PÄÄTELMÄT JA TULEVAT TOIMET

Komission tarkoituksena on lisätä tällä tiedonannolla tietoisuutta siitä, että ympäristönäkökohtien sisällyttäminen eurooppalaiseen standardointiin vapaaehtoisena, sidosryhmistä lähtevänä prosessina on tarpeen.

Komissio vahvistaa tiedonannolla sen, että ympäristönäkökohdat on sisällytettävä eurooppalaisiin standardeihin. Komissio kuitenkin painottaa myös sitä, että on tärkeää käsitellä ympäristönäkökohtia tasapainoisella ja asianmukaisella tavalla ja ottaa huomioon myös muut syyt, joiden vuoksi standardeja laaditaan.

Komissio aloittaa nyt standardointiyhteisön sidosryhmien kanssa jatkuvat keskustelut konkreettisten toimien kehittämiseksi. Vuodeksi 2004 on suunnitteilla kaksi työpajaa, joiden tarkoituksena on kerätä ajatuksia ja perustaa hankkeita edistyksen saavuttamiseksi seuraavilla neljällä alalla:

- Tietoisuutta ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta eurooppalaisessa standardoinnissa on edistettävä kaikkien sidosryhmien keskuudessa ja erityisesti liittymässä olevissa maissa. Asiantuntijatietämyksen ja hyvien käytäntöjen vaihdolla voidaan varmistaa, että ympäristönäkökohdat

määritellään uusien standardien laatimisen varhaisessa vaiheessa tai kun olemassa olevia standardeja tarkistetaan viiden vuoden välein. **Koulutus** on määritelty avainkysymykseksi, jolla varmistetaan, että ympäristösidosryhmät saavat tehokkaasti näkemyksensä esiin eurooppalaisessa standardointiprosessissa. Samalla tavoin ympäristöön liittyvät merkitykselliset tiedot on kerättävä yhteen ja niitä on levitettävä kaikille prosessiin osallistuville teknisille asiantuntijoille.

Tulevaisuutta ajatellen komissio kehottaa sidosryhmiä toimittamaan ideoita ja ehdotuksia, joiden avulla ne edelleen sitoutuvat tietoisuuden lisäämiseen ja koulutustoimien järjestämiseen. Komissio on valmis varaamaan tukea eurooppalaisille standardointijärjestöille, jos asianmukaisia ehdotuksia esitetään. Jäsenvaltioita kehoitetaan suunnittelemaan samanlaisia, kansallisia standardointijärjestöjä koskevia toimia. Tilannetta seurataan kehitettävien asiaan liittyvien toimien osalta ja sidosryhmiä kehoitetaan vaihtamaan kokemuksia hyvien käytäntöjen määrittelemiseksi.

Resurssien rajallisuuden takia ympäristökysymyksiä koskevalle työlle eurooppalaisessa standardoinnissa on asetettava **prioriteetit**. Prosessin vapaaehtoisuuteen perustuvasta luonteesta johtuen työn prioriteettien pitäisi olla standardoinnin sidosryhmien hallinnassa. Yleisen edun alat ja EU:n politiikan kannalta merkitykselliset kysymykset pitäisi myös ottaa huomioon.

Tulevaisuutta ajatellen komissio ottaa ympäristönäkökohdat tarvittaessa huomioon, kun se laatii eurooppalaisia standardointivaltuuksia sekä erityisvaltuuksia ympäristökysymysten tukemiseksi ja tuotteiden ympäristönäkökohtia koskevien standardien kehittämiseksi. Komissio kuulee sidosryhmiä asianmukaisella tavalla valtuuksia laatiessaan. Kaikkia sidosryhmiä kehoitetaan kehittämään indikaattoreita, joiden avulla voidaan määritellä standardit, joihin on tyydyttävällä tavalla sisällytetty ympäristövaatimukset.

- **Sidosryhmien osallistuminen** on ratkaisevan tärkeää standardien hyväksyttävyyden ja merkityksellisyyden kannalta. Kaikkien sidosryhmien olisi oltava sellaisessa asemassa, että ne voivat tehokkaasti osallistua niiden kannalta merkityksellisten eurooppalaisten standardien laatimiseen. Koska eurooppalainen standardointiprosessi perustuu kansallisiin kantoihin, on tärkeää, että jäsenvaltiot helpottavat kaikkien sidosryhmien osallistumista kansallisen kannan muotoilemiseen. Kansallista kantaa on sitten vietävä eteenpäin Euroopan tasolla saavutetun konsensuksen perusteella. Euroopan tasolla sidosryhmillä, jotka pystyvät koordinoimaan ja kehittämään yleistä etua edustavia kantoja esimerkiksi ympäristöalalla, on tärkeä rooli kansallisten kantojen tehokkaassa tukemisessa.

Tulevaisuutta ajatellen komissio kehottaa jäsenvaltioita ja liittymässä olevia maita auttamaan kaikkia sidosryhmiä, erityisesti niitä, jotka edustavat ympäristöasioihin liittyviä yhteiskunnallisia huolenaiheita ja yleisiä etuja, viranomaiset mukaan luettuna, osallistumaan standardointiprosessiin ja muotoilemaan yksimielisiä kantoja esitettäväksi Euroopan tasolla osana standardointiprosessia. Komissio kehottaa jäsenvaltioita ja liittymässä olevia

maita raportoimaan säännöllisesti myönnetyn tuen eri muodoista. Tämän odotetaan edistävän kokemusten ja hyvien käytäntöjen vaihtoa. Eurooppalaisen standardoinnin tasolla komissio jatkaa tuen tarjoamista eurooppalaisille sidosryhmien ryhmittymille, joilla voi olla tärkeä rooli eurooppalaisten standardointijärjestöjen käsittelemien ympäristöön liittyvien standardointikysymysten määrittelemisessä ja koordinoinnissa.

- On alettava **systemaattisesti käyttää** välineitä, joilla ympäristönäkökohdat sisällytetään standardointiin. Sidosryhmiä rohkaistaan käyttämään välineitä, jotka on kehitetty ympäristökysymysten käsittelemiseen standardoinnissa. Lisäämällä tällaisten välineiden käyttöä saadaan kokemusta ja enemmän ympäristöulottuvuuden omaavia standardeja. Tämä puolestaan tekee eurooppalaisista standardeista houkuttelevampia politiikan tukemisen ja lainsäädännön tarkoituksiin myös ympäristöalalla.

Tulevaisuutta ajatellen komissio kehottaa sidosryhmiä raportoimaan, millä tavoin ne ovat hyödyntäneet eri välineitä. Säännölliset kokoukset, joissa vaihdetaan kokemuksia ja sovitaan edistystä mittaavista indikaattoreista, voivat auttaa laatimaan yhä enemmän ympäristöulottuvuuden omaavia eurooppalaisia standardeja.

Komissio arvioi jatkuvasti ympäristönäkökohtien sisällyttämistä eurooppalaiseen standardointiin edellä mainituilla neljällä alalla saavutetun edistyksen perusteella. Tätä tarkoitusta varten järjestetään säännöllisiä sidosryhmien kokouksia ja työpajoja vähintään kerran vuodessa.